

Staré centrá a dominanty

- 1 návěs s pažíťou
- 2 r. k. kostol z r. 1775-79
- 3 kaplnka
- 4 cintorin

Výstavba po r. 1948

- po r. 1948
- po r. 1970

Nové centrá a dominanty

- 1 budova MNV
- 2 park
- 3 škôlka a jasle
- 4 škola
- 5 dvor JRD
- 6 obchod a pohostinstvo
- 7 športové ihrisko
- 8 pekárstvo

Rekreačné miesta

- vinohrady a vinohradnícke pivnice
- poľovnícky revír

Na obálke: 1. strana: Staré a nové centrá v obci Čajkov, okr. Levice, v roku 1970.

Etnografický atlas Slovenska, autor: S. Kovačevičová

4. strana: Nová výstavba po r. 1960. Čajkov, okr. Levice

K článku S. Kovačevičovej: Etnografické aspekty súčasného urbanizmu vidieckych sídiel Slovenska

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botik, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

I

35/1987

***Slovenský
národopis***

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

VEDA

VYDAVATEĽSTVO SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)

European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

ŠTÚDIE

- Botík, Ján:** Encyklopédia národopisu Slovenska 5
- Plicková, Ester:** Ľudová kultúra ako inšpiračný zdroj súčasného slovenského profesionálneho výtvarného umenia 22
- Kovačevičová, Soňa:** Etnografické aspekty súčasného urbanizmu vidieckych sídiel Slovenska 54

MATERIÁL Y

- Podoba, Juraj:** Modifikácie modelu tradičného obydľia slovenskej dediny v 20. storočí 72
- Stoličná, Rastislava:** Tendencie zmien v stravovaní dedinského obyvateľstva Slovenska po druhej svetovej vojne 91
- Krekovičová, Eva:** Časovo-priestorová dynamika spevnosti slovenskej dediny po druhej svetovej vojne 105
- Paličková — Pátková, Jarmila:** Ľudová výroba na Slovensku a jej vývinové tendencie v rokoch 1945 — 1985 132
- Danglová, Oľga:** K otázkam výtvarnej aktivity súčasnej slovenskej dediny 150

SÚČASNÍ NOSITELIA A TVORCOVIA HODNÔT ĽUDOVÝCH UMELECKÝCH TRADÍCIÍ

- Dúžek, Stanislav:** Ján Gaško — život a formovanie ľudového tanečníka 174

DISKUSIA

- Leščák, Milan — Beňušková, Zuzana:** Inštitucionalizované formy

- obradovej kultúry a sviatkovania v súčasnom dedinskom prostredí 191

ROZHLADY

- Zdravica k jubileu Eleny Prandovej (Milan Leščák)** 226
- Mikulášovi Mušínkovi k päťdesiatinám (Viera Gašparíková)** 226
- Inžinier so srdcom etnografa. Viliam Gruska päťdesiatročný (Arne B. Mann)** 228
- Seminár „Ľudová kultúra v socialistickej súčasnosti V.“ (Zuzana Beňušková)** 231
- Seminár Subkomisie pre obyčaje MKKKB (Eleonóra Klepáčová)** 232

RECENZIE A REFERÁTY

- Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas, I.—II. (Jaromír Jech)** 235
- Andrej Polonec, Ján Geryk, Miloš Jurkovič (Zuzana Beňušková)** 236
- Paládi-Kovács, Attila: A Bakóság és népe (Magdaléna Paríková)** 237
- I. M. Balassa: A parastház évszázadai (Soňa Švecová)** 238
- M. M. Pazjak: Ukrajinski pryslivija ta prykazky (Mikuláš Mušínk)** 239

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

- Ботик, Ян: Энциклопедия этнографии Словакии** 5
- Плицкова, Эстер: Народная культура как источник инспирации современного словацкого профессионального изобразительного искусства** 22
- Ковачевичова, Соня: Этнографические аспекты современного урбанизма сельских населенных пунктов Словакии** 54

МАТЕРИАЛЫ

- Подоба, Юрай: Модификации модели традиционного жилища словацкой деревни в 20 веке 72
- Столична, Растислава: Тенденции изменений в питании деревенского населения Словакии после второй мировой войны 91
- Крековичова, Эва: Временно-пространственная динамика певучести словацкой деревни после второй мировой войны 105
- Паличкова — Паткова, Ярмила: Народное производство в Словакии и тенденции его развития в период 1945—1985 гг. 132
- Данглова, Ольга: К вопросам изобразительной деятельности современной словацкой деревни 150

СОВРЕМЕННЫЕ СОЗДАТЕЛИ И НОСИТЕЛИ ЦЕННОСТЕЙ НАРОДНЫХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТРАДИЦИЙ

- Дужеж, Станислав: Ян Гашко — жизнь и формирование народного танцера 174

ДИСКУССИЯ

- Лешчак, Милан — Бенюшкова, Зузана: Институциональные виды обрядовой культуры и празднования в современной деревенской среде 191

ОБЗОРЫ

- Поздравление к юбилею Элены Прандодовой 226
- К пятидесятилетию Николая Мушинки Вильям Груска пятидесятилетним (Арне Б. Манн) 228
- Семинар «Народная культура в социалистической современности V.» (Зузана Бенюшкова) 231
- Семинар Субкомиссии по обычаям МКККВ (Элеонора Клепачова) 232

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

- Botík, Ján: Ethnographische Enzyklopädie der Slowakei 5
- Plicková, Ester: Die Volkskultur als Inspirationsquelle der derzeitigen professionellen darstellenden Kunst in der Slowakei 22

- Kovačevićová, Soňa: Die ethnographischen Aspekte des gegenwärtigen Urbanismus der ländlichen Siedlungen in der Slowakei 54

MATERIALIEN

- Podoba, Juraj: Die Modifizierung des Modells der traditionellen Behausung in der slowakischen Dorf im 20. Jahrhundert 72
- Stoličná, Rastislava: Die Tendenzen der Veränderungen in der Verköstigung der Dorfbevölkerung in der Slowakei nach dem zweiten Weltkrieg 91
- Krekovičová, Eva: Die zeitlich-räumliche Dynamik der Musikalität des slowakischen Dorfes nach dem zweiten Weltkrieg 105
- Paličková — Pátková, Jarmila: Die volkstümliche Fertigung und ihre Entwicklungstendenzen in den J. 1945—1985 132
- Danglová, Olga: Zur Problematik der bildnerischen Aktivität des gegenwärtigen Dorfes in der Slowakei 150

DIE GEGENWÄRTIGEN SCHÖPFER UND TRÄGER DER WERTE DER KUNSTTRADITIONEN DES VOLKES

- Dúžek, Stanislav: Ján Gaško — Leben und Entwicklung eines volkstümlichen Tänzers 174

DISKUSSION

- Leščák, Milan — Beňušková, Zuzana: Institutionelle Formen der Zeremoniellenkultur und Festbrauch-tum im derzeitigen Dorfmilieu 191

RUNDSCHAU

- Gruß zum Jubiläum von Elena Prandová 226
- Zum fünfzigsten Geburtstag von Mikuláš Mušinka 226
- Viliam Gruska ist fünfzigjährig (Arne B. Mann) 228
- Seminar „Die Volkskultur in der sozialistischen Gegenwart V.“ (Zuzana Beňušková) 231
- Seminar der Subkommission für Bräuche IKKKB (Eleonóra Klepáčová) 232

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES

- Botík, Ján: Encyclopaedia of ethnography in Slovakia 5
Plicková, Ester: Folk culture as an inspiration source of the recent Slovak professional creative art 22
Kovačevičová, Soňa: Ethnographical aspects of the present-day urbanism of rural settlements of Slovakia 54

MATERIALS

- Podoba, Juraj: Modification of the model of the traditional dwelling of Slovak village in the 20th century 72
Stoličná, Rastislava: The trends of changes in food of the village inhabitants in Slovakia after World War II. 91
Krekovičová, Eva: Time and space dynamics of singing character of the Slovak village after World War II 105
Paličková — Pátková, Jarmila: Folk production in Slovakia and its trends of development within the years 1945—1985 132
Danglová, Oľga: To the questions of creative activity of the present-day Slovak village 150

THE PRESENT-DAY CREATORS AND REPRESENTATIVES OF THE VALUES OF FOLK ARTISTIC TRADITION

- Dúžek, Stanislav: Ján Gaško — the life and formation of folk dancer 174

DISCUSSION

- Leščák, Milan — Beňušková, Zuzana: Institutional forms of ritual culture and feasts in the present-day rural environment 191

REVIEWS

- To the life jubilee of Elena Prandová (Milan Leščák) 226
Mikuláš Mušinka is fifty years old (Viera Gašparíková) 226
Viliam Gruska is fifty years old (Arne B. Mann) 228
The Seminar called "Folk culture in socialist present times V." (Zuzana Beňušková) 231
The Seminar of Subcommission for customs of IKKKB (Eleonóra Klepáčová) 232

BOOKREVIEWS AND REPORTS

ENCYKLOPÉDIA NÁRODOPISU SLOVENSKA

PROJEKT KOMPLEXNÉHO SYNTETIZUJÚCEHO DIELA
SLOVENSKEJ ETNOGRAFIE A FOLKLORISTIKY

JÁN BOTÍK

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Úvahy pripraviť a vydať ENCYKLOPÉDIU NÁRODOPISU SLOVENSKEJ (ďalej už iba v skratke ENS) vyplynuli predovšetkým z toho, že doposiaľ nebola u nás spracovaná príručka s takýmto zameraním. V súčasnosti sa ako prameň ucelenejších informácií využívajú najmä doterajšie syntézy o ľudovej kultúre na Slovensku,¹ súhrnnejšie publikácie pojednávajúce o teórii,² dejinách³ alebo o niektorom zo špeciálnych odvetví⁴ národopisnej vedy, a potom už iba početné monografie a časopisecké či iné príspevky k najrozličnejším tematickým a problémovým úsekom etnografického a folkloristického štúdia. Je nesporné, že existujúca národopisná literatúra nemôže dostatočne efektívnym spôsobom uspokojovať neustále narastajúce potreby informácií, ktoré sa pociťujú na viacerých úsekoch súčasnej kultúrno-spoločenskej praxe, a takisto ani potreby ďalšieho rozvoja vedy, či už na úseku etnografického a folkloristického bádania, alebo v okruhu príbuzných spoločenskovedných odborov. To všetko nás presvedča o aktuálnosti spracovať encyklopedicky zamerané dielo, ktoré by obsiahlo súhrn najdôležitejších poznatkov slovenskej národopisnej vedy.

V súvislosti s realizáciou takéhoto závažného a potrebného diela je dôležité nielen uvedomovať si jeho kultúrno-

spoločenskú a vedeckú aktuálnosť, ale aj zvážiť, či pre jeho úspešnú realizáciu existujú zodpovedajúce predpoklady a možnosti. Rovnako dôležitá je aj voľba vhodnej koncepcie diela, určenie zodpovedajúcich teoreticko-metodologických východísk a metodických smerníc jeho spracovania, ako aj stanovenie gestorských, organizačných, kádrových, koordinačných a vydavateľských podmienok jeho realizácie. Preto v nasledujúcich poznámkach upriamujeme pozornosť na osvetlenie a bližšiu konkretizáciu jednotlivých stránok ideovo-koncepcného zamerania, významu, poslania, ako aj praktickej realizácie ENS. Tento príspevok treba chápať ako súčasť projektovej dokumentácie tohto diela⁵.

I. KONCEPCIA DIELA

Ako určujúce hľadisko celkovej koncepcie ENS bola vytýčená zásada, aby sa toto dielo stalo prameňom komplexných, syntetizujúco spracovaných, prehľadne usporiadaných, rýchlo dostupných a širokej verejnosti zrozumiteľných hodnotiacich informácií o najdôležitejších poznatkoch, ktorými disponuje súčasná slovenská etnografia a folkloristika. Bolo nám zrejmé, že takéto nároky môže najlepšie uspokojiť lexicograficky spracovaná príručka v po-

dobe náučného slovníka alebo špeciálnej encyklopédie národopisnej vedy. Lenže aj takto zamerané národopisné príručky, či už zo skromnej domácej, no najmä zahraničnej produkcie, vyznačujú sa množstvom najrozmanitejších koncepčných prístupov. Časť z nich je orientovaná prevažne terminologicky, čiže sústreďuje pozornosť predovšetkým na definovanie pojmového, kategoriálneho a ostatného terminologického aparátu národopisnej vedy.⁶ Naproti tomu prevažne encyklopedicky zamerané príručky okrem základného pojmoslovia obsahujú aj informácie o ďalších reáliách spadajúcich do rámca etnografického a folkloristického bádateľského záujmu. Pritom spracovávané informácie môžu byť obsahovo vymedzené počnúc od užších tematických,⁷ smerom ku komplexnejším,⁸ niekedy aj viacdisciplinárnym⁹ záberom. A ako to aj z uvádzaných prác vyplýva, priestorovo a etnosociálne zvyknú byť rámcované etnickými, jazykovými, štátnymi alebo aj inak vymedzenými hranicami, príp. môžu obsiahnuť skúmanú populáciu a kultúrne prejavy aj v celosvetovom meradle.

Z existujúcich národopisných encyklopédií a náučných slovníkov sme sústredenejšiu pozornosť venovali, a pre koncepčné zameranie ENS sme aj najviac podnetov čerpali predovšetkým z príručiek, ktoré vydali naši najbližší susedia. Najmä z toho dôvodu, že v dôsledku obdobných podmienok historického vývinu a mnohorakých vzájomných väzieb a kontaktov spájajú nás s týmito národmi korene, z ktorých vyrastali nielen podobné črty v početných prejavoch ľudových kultúr, ale aj analogické tradície v doterajšom vývine a smerovaní národopisnej vedy. V týchto súvislostiach sa však žiada zdôrazniť, že bez ohľadu na mieru zúžitkovanej inšpiratívnej ktorejkoľvek z uvádzaných publikácií pri určovaní koncepcie ENS sme mali na zreteli predovšetkým

také riešenie, ktoré by bolo v súlade s doterajšími tradíciami národopisného skúmania a s reáliami ľudovej kultúry nášho vlastného národa, a zároveň by v optimálnej miere bralo do úvahy aktuálne potreby našej súčasnej vedy, a najmä súčasnej spoločenskej praxe. Z toho všetkého napokon vyplynulo, že pre naše ciele najvhodnejšou alternatívou je komplexná syntetizujúca príručka v podobe špeciálnej encyklopédie národopisnej vedy s teritoriálno-etnickým rámcovaním spracovávaných reálií Slovenska.

1. *Komplexnosť obsahového zamerania*

Jednou z hlavných požiadaviek koncepcie ENS je komplexnosť jej obsahového zamerania. Docieli sa tým, že zhrnie poznatky slovenskej národopisnej vedy ako celku, ku ktorým dospela v jej doterajšom vývine a na všetkých úsekoch jej rozvetveného bádateľského záujmu. To znamená, že dielo sprostredkuje informácie o poznatkoch viacerých odvetví národopisu, konkrétne etnografie, slovesnej folkloristiky, hudobnej folkloristiky a tanečnej folkloristiky. Ale takisto aj informácie a poznatky, ktoré spadajú do okruhu pôsobnosti národopisne orientovanej muzeológie, pamiatkovej starostlivosti, ľudovej umeleckej výroby, folklorizmu a ďalších úsekov súčasného inštitucionálne usmerňovaného záujmu o ľudovú kultúru. Takýmto postupom sa do ENS dostanú komplexné informácie o všetkých zložkách ľudovej kultúry, o jej rozmanitých vývinových podobách, o najpodstatnejších pojmoch, kategóriách, metódach a smeroch národopisného štúdia, o najvýznamnejších osobnostiach, inštitúciách, prameňoch, periodikách, edíciách, podujatiach a ďalších stránkach doterajšieho vývinu národopisnej vedy, slovom informácie o všetkých najpodstatnejších reáliách a poznatkoch, ktoré sú späté s objektom, teóriou, dejinami

i aplikovanými zložkami etnografického a folkloristického bádania.

Aby sa pri lexikografickej atomizácii a pri abecednom usporiadaní spracovávanej problematiky mohla doceliť zamýšľaná komplexnosť ENS, vytvorená bola pomocná tematická štruktúra diela, ktorá vychádza z ustálenej systematiky národopisnej vedy, avšak prispôbená bola špecifickým potrebám koncepcie ENS. Osnova či kostra tejto systematiky vznikla rozčlenením spracovávanej problematiky do 5 lexikálnych oblastí, ktoré sú vnútorne rozdelené do 30 lexikálnych skupín, tieto do 175 podskupín, z ktorých prevažná časť sa člení aj na ďalšie menšie jednotky.

0. TEÓRIA A DEJINY NÁRODOPISNEJ VEDY

- A. Teória a metodológia
- B. Dejiny etnografie a folkloristiky
- C. Etnická história a štruktúra Slovenska
- D. Aplikované odvetvia národopisu a príbuzné vedné disciplíny

I. MATERIÁLNA KULTÚRA

- A. Pestovanie plodín
- B. Lúčne a pasienkové hospodárstvo, chov zvierat
- C. Zberné a koristné hospodárstvo
- D. Získavanie surovín a ich domáce, remeselné a manufaktúrne spracovanie
- E. Transport
- F. Obchod
- G. Strava
- H. Odev
- CH. Sídla, staviteľstvo, bývanie

II. SPOLOČENSKÁ KULTÚRA

- A. Rodina
- B. Príbuzenstvo
- C. Obyčajové právo
- D. Morálka, etika, sankcie
- E. Obec
- F. Robotnícka kultúra

III. OBRADOVÁ KULTÚRA

- A. Predstavy o svete, ľudová viera
- B. Náboženstvo
- C. Kalendárne a pracovné obyčaje
- D. Rodinné obrady
- E. Etnomedicína
- F. Metrologia

IV. UMELECKÁ KULTÚRA

- A. Všeobecná teória
- B. Obradový folklór, hry, divadlo
- C. Slovesný folklór
- D. Hudobný folklór
- E. Tanečný folklór
- F. Výtvarné umenie

Z toho, čo sme uviedli k obsahovému zameraniu a k tematickej štruktúre ENS je dostatočne zrejmá mimoriadna rozľahlosť i rozvetvenosť bádateľského záujmu národopisnej vedy. Postihnúť takúto šírku národopisnej problematiky v jej celosti a detailnosti, je aj pri značne rozsiahlej popularizačnej príručke prakticky nemožné. Preto aj požiadavku komplexnosti ENS netreba chápať v zmysle vyčerpávajúcej úplnosti, ale ako reprezentatívny výber najdôležitejších poznatkov z celostného súhrnu najpodstatnejších záujmových oblastí národopisnej vedy.

2. Teritoriálno-etnický princíp

V širších stredoeurópskych a v rámci nich aj v našich slovenských reláciách sa národopis sformoval, vyvíjal a až do súčasnosti kontinuálne pretrváva ako spoločenskovedná disciplína s výraznou vlastivednou orientáciou, zameranou predovšetkým na výskum vlastného národa, resp. vlastného etnického alebo štátneho územia. Preto aj koncepcia ENS je založená na vlastivednom, či presnejšie na teritoriálno-etnickom princípe. To znamená, že pri výbere spracovávaných reálií určujúcim kritériom bude ich spätosť s územím Sloven-

skej socialistickej republiky a so slovenským etnickým spoločenstvom, čiže aj so Slovákami v zahraničí, ako aj s národnosťami a ďalšími inoetnickými skupinami žijúcimi na území Slovenska. Takýto prístup umožňuje zohľadniť pestrosť etnickej štruktúry Slovenska, osvetliť historické okolnosti jej vzniku a vývinu, poukázať na etnosociálne a etnokultúrne dôsledky tohto javu, objasniť najrozličnejšie stránky integračných procesov slovenského národa i národností žijúcich na Slovensku a prispieť tým k upevňovaniu socialistického vlastenectva i vedomia súčasnej socialistickej štátnosti u všetkých etnických zložiek obyvateľstva Slovenska. Informácie o zahraničných Slovákoch prispedia k celistvejším obrazu o celkových dimenziách vývinového pohybu slovenského etnika, o historických okolnostiach a zemepisných súradniciach slovenského vystahovalectva, ako aj o zvláštnostiach etnokultúrneho vývinu tejto časti Slovákov, ktoré boli podmienené životom v inoetnickom prostredí a rozmanitými interetnickými súvislosťami.

Uplatnenie teritoriálno-etnického princípu poskytuje nielen naznačené výhody, ale spôsobuje aj značné ťažkosti. Najmä tým, že môže posunúť koncepciu ENS do polohy eklekticizmu, s ktorou je spätá určitá metodická nesúrodosť. Podstata tohto problému spočíva totiž v tom, že v lexikografickej príručke nemožno pojednať o spracovávaných reáliách pluralisticky, čiže viacnásobne z vecného i jazykového hľadiska, a to z hľadiska poznatkov všeobecnej etnografie a podľa počtu zastúpených prvkov etnickej štruktúry Slovenska, príp. aj prvkov zahraničných Slovákov. Tento koncepčný a metodický problém možno však vyriešiť tak, že informácie o inoetnických skupinách na Slovensku a o jednotlivých skupinách zahraničných Slovákov budú zhrnuté do rozsiahlejších hniezdových a

hlavných hesiel (napr. Maďari, Nemci, Ukrajinci-Rusíni, Cigáni, Židia, Habáni atď., resp. Slováci v Maďarsku, Slováci v Juhoslávii, Slováci v Argentíne atď.). V rámci týchto hesiel bude spracovaná aj stručná charakteristika najpodstatnejších znakov ich etnokultúrneho vývinu. Tu budú zaradené aj informácie o osobnostiach, inštitúciách, periodikách a ďalších reáliách, spätých s týmito skupinami, pričom najvýznamnejšie z týchto reálií budú vyčlenené aj do odkazových, príp. aj do samostatných vecných hesiel. Charakteristika základných znakov ľudovej kultúry inoetnických skupín na Slovensku bude začlenená do hesiel pojednávajúcich o reáliách a javoch v celoslovenskom meradle, v ktorých sa upozorní aj na ich prípadnú etnickú diferencovanosť. Najvýraznejšie inoetnické špecifiká ľudovej kultúry na Slovensku budú vyčlenené aj do samostatných vecných alebo odkazových hesiel.

Z teritoriálno-etnického princípu ENS vyplynuli aj špecifické problémy, ktoré sa týkajú presného určenia kritérií pre výber a spracovanie biogramov, najmä takých osobností, ktoré sa nachádzajú na okraji slovacity. Pri riešení tohto problému budeme vychádzať zo zásady, v zmysle ktorej sa za slovacikálne osobnosti považujú „slovenské osobnosti, či už pôsobili doma alebo v zahraničí, ako aj príslušníci iných národností, ktorí na Slovensku žili, zo Slovenska pochádzali, na jeho území pôsobili a zohrali tu významnejšiu úlohu“.¹⁰

3. Metodologické, teoretické a metodické východiská

Pri konkretizácii tejto stránky ENS budeme vychádzať zo svetonázorových a filozoficko-metodologických princípov marxisticko-leninskej teórie poznania. Dôsledné uplatnenie marxistickej metodológie prispeje k eliminácii neaktu-

álnych ideologických a bádateľských koncepcií, prekonaných vedeckých názorov i zastaralého terminologického aparátu. A zároveň sa prostredníctvom týchto metodologických princípov zvyraznia humanistické a demokratické črty marxisticky orientovanej etnografie a folkloristiky, ako aj kvalitatívne nové stránky kultúrno-spoločenského a politického významu národopisnej vedy v podmienkach budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti.

Precizáciu teoreticko-metodologickej stránky ENS nám do značnej miery uľahčuje skutočnosť, že sa môžeme oprieť o solídne zázemie výsledkov, ktorými slovenská národopisná veda disponuje jednak zásluhou vlastného tvorivého aplikovania marxistickej metodológie, a potom vďaka systematickému využívaniu teoretických poznatkov, ku ktorým dospela metodologicky rozvinutejšia sovietska etnografia a folkloristika ako aj národopisná veda v ďalších socialistických krajinách. Považujeme preto za dôležité, aby sa v ENS v celom rozsahu a čo najvšestrannejšie zúžitkovali doterajšie pozitívne prínosy marxistickej národopisnej vedy, ktoré sa dosiahli pri rozpracovávaní nových metodologických prístupov k predmetu a objektu národopisného štúdia. Vzťahuje sa to na poznatky, ktoré výrazne prehĺbili teoreticko-metodologické aspekty základných kategórií národopisnej vedy, akými sú napr. ľud, ľudová kultúra,¹¹ tradícia,¹² etnos, etnické procesy¹³ atď. V rovnakej miere to platí aj o prínosoch, ktoré sa dosiahli pri rozpracovávaní problematiky výskumu spôsobu života a kultúry robotníckej triedy¹⁴ a ďalších neroľníckych, resp. i iných vrstiev obyvateľstva, pri štúdiu premien ľudovej kultúry v podmienkach výstavby socializmu, najmä v dôsledku socialistickej industrializácie a kolektivizácie poľnohospodárstva,¹⁵ pri výskume revolučných udalostí a ľudových oslobodzovacích hnutí z hľadiska

ich odrazu v ľudovej tvorbe,¹⁶ pri rozpracovávaní problematiky včleňovania progresívnych tradícií ľudovej kultúry do systému socialistickej kultúry,¹⁷ problematiky folklorizmu,¹⁸ etnografického výskumu mesta,¹⁹ etnokultúrneho vývinu Slovákov v zahraničí²⁰ a inoetnických skupín na Slovensku.²¹ Vzťahuje sa to aj na poznatky zhromaždené pri rozvíjaní metodického arzenálu²² a pri rozpracovávaní dejín národopisnej vedy,²³ ako aj na prínosy v celom rade ďalších úsekov národopisného štúdia, ktoré sa budú musieť takisto zohľadniť, či už pri konkretizácii teoreticko-metodologických východísk ENS, alebo pri spracovávaní jednotlivých reálií, zaradených do tohto diela.

a) *Historické vymedzenie problematiky.* V súvislosti so všestranným uplatnením historizmu ako základného princípu marxistickej metodológie a dialektickej metódy poznávania javov z hľadiska ich vzniku, vývoja a zmien, ako aj v súvislosti s inými javmi a s konkrétnymi podmienkami, ktoré ich určujú,²⁴ dôležité je aj historické, či presnejšie časové vymedzenie spracovávanej problematiky, pretože od toho sú závislé aj niektoré ďalšie stránky koncepcie diela. Otázka historického vymedzenia predmetnej oblasti bádateľského záujmu národopisnej vedy patrí k jej základným, no zároveň i najzložitejším metodologickým problémom. Napriek tomu, že jeho riešenie bolo aj u nás už nastolené mnohokrát,²⁵ doposiaľ pretrvávajú viaceré otvorené problémy. Pri ich precizovaní v súvislosti s prípravou ENS bola prijatá zásada, že smerodajným kritériom historického rámcovania spracovávanej problematiky budú časové súradnice vzniku a ďalšej existencie jednotlivých javov, a to v rozpätí od obdobia etnogenetických procesov po súčasnosť. Je prirodzené, že takáto hĺbka historického záberu sa vzťahuje na spracovanie iba niektorých reálií, pre-

dovšetkým takých, ktorých najpodstatnejšie stránky sú bezprostredne späté s procesmi etnogenézy, príp. s inými najstaršími obdobiami našej etnickej histórie. Spracovanie prevažnej väčšiny javov, najmä konkrétnych reálií ľudovej kultúry, bude prevažne rámcované časovým obdobím od polovice 19. do polovice 20. storočia. Takýto historický záber vyplýva zo zaužívaného synchronno-štrukturálneho prístupu národopisnej vedy k predmetu a objektu jej vedeckého záujmu, ktorý sa v dôsledku špecifickej pramennej bázy v naprostej prevahe národopisných prác ohraničuje uvedeným obdobím.²⁶ Nie je pritom zanedbateľná ani skutočnosť, že prevažná časť prejavov tradičnej ľudovej kultúry Slovenska dosiahla práve v tomto období svoju kulminačnú fázu vývinu. To však neznamená, že by sa pri objasňovaní spracovávaných javov nemali využiť aj staršie informácie, najmä z písomných, ale aj z archeologických prameňov, ktoré dokresľujú ich rozmanité vývinové tendencie, resp. ich genézu.

Ziada sa zdôrazniť, že nie je metodologickým zámerom, a ani v reálnych možnostiach ENS, aby sprostredkovala obraz spôsobu života ľudu Slovenska v celom jeho doterajšom historickom vývine, čiže aj tých období, ktoré sú predmetom samostatného historického a archeologického výskumu. Naším zámerom je priblížiť obraz vývinu spôsobu života a kultúry ľudu predovšetkým z toho obdobia, ktoré je určené možnosťou konkrétnych výskumov národopisnej vedy. Poznatkami histórie a archeológie ho budeme dopĺňať iba v takých prípadoch, keď prispievajú k objasneniu mimoriadne závažných skutočností z hľadiska vývinu alebo inej podstatnej stránky spracovávaných javov.

b) *Systémový prístup.* Pri spracovávaní ENS uplatníme špecifické zásady a postupy, ktoré sú vlastné iba encyklopedicky zameraným publikáciám. Vý-

stižne to vyjadril V. Mináč po vyjdení prvého zväzku Slovenského biografického slovníka, keď povedal, že „encyklopédia je v informačnej sústave nezameniteľný a celkom osobitný systém informácií. Má svoju vlastnú vnútornú problematiku už aj preto, že encyklopédia je určitá forma. Na jednej strane fixuje informácie, ktoré sú vlastne v pohybe, musí ich fixovať pre danú chvíľu. Na druhej strane prináša informácie izolované, informácie na prvý pohľad bez vedomia súvislostí. Heslá sú uzavreté samy v sebe a súvislosti sú len v celkovej skladbe, vo výbere. Interpretácia skutočnosti sa tu vykonáva len do istej miery a treba ju hľadať v celkovom ladení encyklopédie, v jej štruktúre, v jej výbere hesiel, v množstve informácií“.²⁷

Z encyklopedického zamerania ENS vyplýva, že hlavnou metodickou smernicou jej spracovania bude systémový prístup, ktorý umožňuje spojiť výhody abecedne usporiadaného náučného slovníka s výhodami systematickej odbornej príručky. Docieli sa to prostredníctvom rôznorodej obsahovej a rozsahovej kategorizácie a výstavby hesiel, v rámci ktorej sa pomocou odvolávkového a odkazového aparátu bude môcť postupovať od všeobecného k jednotlivému. To znamená, že problematika zaradená do ENS bude spracovaná jednak v rozsiahlejších hniezdových a hlavných heslách, akými sú napr. jednotlivé odvetvia národopisnej vedy, vedecké smery, školy a metódy, centrálné inštitúcie, celistvejšie tematické úseky ľudovej kultúry, elementy etnickej štruktúry, základné kategórie národopisnej vedy atď. Z takýchto rozsiahlejších a súhrnných hesiel budú systémovo odvodené a vyčlenené rozsahom menšie javové a predmetové heslá, ktoré sprostredkujú konkrétne informácie o základných reáliách z oblasti tradičných foriem materiálnej, sociálnej, duchovnej a umeleckej kultúry ľudu, ako aj o pojmo-

a javoch z oblasti teórie, dejín a aplikovaných úsekov národopisu. Prostredníctvom odvolávok na nadradené hlavné a hniezdové heslá sa umožní získať komplexnejší pohľad a ucelenú predstavu o príslušnej problematike v širších systémových celkoch, ako aj v rozmanitých vzájomných väzbách a súvislostiach. Využitie systémového prístupu umožňuje teda v rámci jednotlivých tém alebo problémových okruhov vzájomne prepojiť heslá rozličnej kategórie a zvýrazniť ich mnohoraké súvislosti. Zároveň poskytuje príležitosť brať do úvahy aj to, že v rámci súhrnného celku spracováanej problematiky ENS mnohé reálie môžu byť časťou rozličných systémov a subsystémov, takže tento ich prienik viacerými systémami bude potrebné vyjadriť aj ich posúdením a osvetlením z viacerých aspektov.

V systémovom prístupe treba vidieť nepochybný metodologický význam a prínos ENS. Najmä preto, lebo aj napriek značnej atomizácii a mozaikovitosti spracováanej problematiky systémovosť diela nedovolí vidieť informácie sprostredkované v jednotlivých heslách izolovane, ale prinúti početných autorov diela, spravidla úzko špecializovaných na určité témy, aby konfrontovali vlastné poznatky s poznatkami, ktoré sa dosiahli na iných úsekoch etnografického a folkloristického štúdia, príp. aj s poznatkami príbuzných spoločenskovedných odborov. Tým sa docieľi, že sa o spracovávaných reáliách bude uvažovať v súhrnných poznatkových a v náležitých dialektických súvislostiach. Predpokladáme, že to bude v takej miere, akú sa nepodarilo docieľiť v nijakej z doterajších komplexných syntetizujúcich, monografických alebo aj iných súhrnnejších prác slovenskej národopisnej vedy.

c) *Obsahová a formálna výstavba hesiel.* Ďalšou metodickou smernicou ENS bude požiadavka, aby sa pri spracovávaní tohto diela postupovalo podľa za-

užívaných lexikografických zásad obsahovej a formálnej výstavby hesiel. To znamená, že jednotlivé reálie budú spracované na základe najnovších empirických a teoretických poznatkov národopisnej vedy, získaných analyticko-syntetizujúcimi a hodnotiacimi postupmi, vyjadrené špecifickým lexikografickým štýlom, vyznačujúcim sa vecnosťou, presnosťou, úspornosťou, jednoduchosťou a zrozumiteľnosťou výrazu. Z obsahového hľadiska jednotlivé heslá sprostredkujú ucelené informácie, v ktorých sa osvetlí genéza javu, jeho dynamika a vývinové tendencie, formálna, obsahová, funkčná a typologická stránka, priestorové rozšírenie, variabilita, regionálne a etnické špecifiká, hospodársky, spoločenský, kultúrny či iný význam, súčasný stav a perspektíva. Akcentovať sa bude poznatková konkrétnosť pred všeobecnosťou. Pri charakteristikách jednotlivých javov a pojmov nebude natoľko dôležité zahrnúť do nich čo najviac komponentov a aspektov, ale sprostredkovať zodpovedajúcu predstavu zvýraznením dominantných stránok javu. V obsahovej náplni hesiel sa prihliadne aj na ideovo-výchovnú funkciu diela, a to zvýraznením najrozmanitejších axiologických aspektov spracovávaných javov, významných z hľadiska upevňovania ideí socializmu a vedeckého svetonázoru, prehlbovania vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu a k pokrokovým hodnotám ľudovej kultúry, ako aj z hľadiska formovania moderného historického, kultúrneho a etnického povedomia súčasného človeka.

d) *Ilustračná zložka.* V záujme zvýšenia dokumentárnej hodnoty ENS, jej väčšej inštruktívnosti a efektívnejšej koncentrácie informácií, počíta sa s doplnením textu hesiel sprievodným ilustračným materiálom najrozličnejšieho druhu, v ktorom by mali byť zastúpené čiernobiele a farebné fotografie, kresby, plány, diagramy, grafy, štatistické tabuľky, kartogramy, tanečné písmo.

4. Rozsah diela

Rozsah ENS bol ustálený ako výslednica vzájomného zosúladovania zamýšľanej koncepcie a poslania diela na jednej strane a limitovaných vydávateľských možností a podmienok na strane druhej. Z koncepcných zreteľov najrozhodujúcejšiu úlohu zohralo to, že našim zámerom nie je spracovať striktné vedecké dielo s vyčerpávajúcimi a na odborné účely zacielenými informáciami, ale predovšetkým príručku s prednostným výchovným, vedecko-popularizačným zameraním, ktorá by sprostredkovala reprezentatívny výber najdôležitejších poznatkov národopisnej vedy a pomohla by čo najširšiemu okruhu stredoškolsky vzdelaných čitateľov zorientovať sa v danej problematike ako aj v problematike jej vedeckého spracovania. Zo strany zainteresovaného vydavateľstva najzávažnejším argumentom je poznatok z doterajšej edičnej a zároveň aj z komerčnej praxe, že na popularizačné účely nie je vhodné rozsiahle viacväzkové dielo, ale praktická príručka stredne veľkého rozsahu, ktorý sa pohybuje na hornej hranici knihviazačských možností jednoväzkovej publikácie.

Po zvážení naznačených zreteľov bolo ustálené, aby ENS bola spracovaná v rozsahu okolo 6000 hesiel, a to na celkovej ploche 150—170 AH, z toho 120 AH textu a 30—50 AH sprievodného ilustračného a dokumentačného materiálu.²⁸

II. VÝZNAM A POSLANIE DIELA

Už v predchádzajúcich poznámkach sme v rôznych súvislostiach naznačili aktuálnosť, ako aj z nej vyplývajúci význam a poslanie ENS. Vzhľadom na to, že tieto stránky diela, menovite jeho vedecké, kultúrno-spoločenské a politické poslanie, budú sa musieť premietnuť a brať do úvahy aj v jeho koncepcii, potrebné je venovať im bližšiu pozornosť,

aby sa mohli zvýrazniť a podrobnejšie objasniť ich najpodstatnejšie aspekty.

1. Vedecké poslanie

Vedecký význam ENS treba vidieť predovšetkým v tom, že slovenská národopisná spisba sa obohatí o nové komplexné a syntetizujúce dielo, ktoré bude po prvýkrát spracované vo forme encyklopedickej príručky. To umožní, aby sa moderným a efektívnym teoreticko-metodologickým prístupom zhodnotili a sprístupnili najdôležitejšie poznatky národopisnej vedy na Slovensku. Z hľadiska ďalšieho rozvoja etnografického a folkloristického bádania za rovnako významné považujeme aj to, že ENS nielenže zmapuje doterajšie poznatkové prínosy, ale zároveň prispeje aj k odhaleniu nedostatočne rozpracovaných úsekov a problémov, čiže ukáže rezervy a podľnosti, a tým aj potreby perspektívnej orientácie či už empirického alebo teoretického výskumu našej disciplíny.

Spracovanie ENS je príležitosťou venovať zvýšenú pozornosť otázkam kategoriálneho a pojmovo-terminologického aparátu národopisnej vedy. Jedným z hlavných cieľov ENS bude všestranné zhodnotenie doterajšieho terminologického inštrumentára, ktoré by malo prispieť jednak k eliminácii zastaralých, prekonaných alebo neaktuálnych pojmov a termínov, a zároveň aj k aktualizácii nového pojmoslovnia, ktoré vzniklo ako výsledok najnovších vedeckovýskumných koncepcií, orientácií a prínosov slovenskej marxistickej etnografie a folkloristiky a vedy vôbec. Tento zhodnocujúci a selektívny proces by mal rešpektovať dialektickú jednotu tradície a inovácie v terminologickej sfére, avšak jeho ambíciou by malo byť cieľavedomé úsilie smerujúce k unifikácii a kodifikácii národopisnej terminológie, a to v našom domácom i v širšom medzinárodnom kontexte. Význam ENS treba teda vidieť aj v jej dôležitej normatívnej funkcii.²⁹

Predpokladom úspešnej realizácie ENS je vytvorenie zodpovedajúceho vedecko-informačného zázemia pre riešenie tejto úlohy. Jeho základ predstavujú jednak publikované informácie, a potom informácie obsiahnuté v textových, ilustračných, trojrozmerných a ďalších materiáloch dokumentačných fondov centrálnych a regionálnych národopisných inštitúcií. Špecifické koncepcné a obsahové zameranie ENS si však vyžiada, aby existujúce informácie a doklady boli doplnené novými konkrétnymi poznatkami, zhromažďovanými podľa jednotnej metodiky, ktoré by sa stali východiskom pre spracovanie najmä hesiel o osobnostiach, inštitúciách, periodikách a podujatiach národopisnej vedy, o najrozličnejších stránkach súčasného folklórneho hnutia, záujmovo-umeleckej činnosti, ľudovej umeleckej výroby atď., ako aj hesiel k niektorým reáliám i teoretickým úsekom štúdia ľudovej kultúry. V súvislosti s realizáciou tejto úlohy vznikne ucelený korpus dokumentačných materiálov, akási špecializovaná databanka, ktorá bude mať nezastupiteľnú vedecko-informačnú hodnotu nielen pri spracovávaní ENS, ale aj pri realizácii ďalších súčasných i perspektívnych úloh národopisnej vedy. Vedecký význam ENS spočíva teda aj v rozšírení a prehĺbení vedecko-informačnej sústavy etnografického a folkloristického bádania.

2. *Kultúrno-spoločenské a politické poslanie*

Aj napriek nepochybnému vedeckému významu ENS, za závažnejšie a prednostné poslanie tohto diela považujeme jeho prienik do najširších kruhov čitateľskej verejnosti a do najrozličnejších sfér súčasnej kultúrno-spoločenskej praxe, najmä na úseku umeleckej, osvetovej, publicistickej, pedagogickej i ďalšej činnosti.

Informácie o ľudovej kultúre a o vý-

sledkoch jej vedeckého skúmania, zaradené do ENS, by sa mali stať samozrejým príspevkom národopisnej vedy k dokompletizovaniu obrazu o celonárodnom kultúrnom dedičstve, a to práve o tú jeho organickú súčasť, ktorá sa vyznačuje najvýraznejšími znakmi našej národnej osobitosti. Z takéhoto pohľadu hlavným poslaním ENS je prispieť k hlbšiemu poznaniu nášho kultúrneho bohatstva a podieľať sa tak na modernom sebaopoznávanom a sebauvedomovacom národnom procese. Ambíciou tvorcov tohto diela by sa malo stať všestranné naplnenie aktuálnej výzvy „zušľachťovať vzťah k nášmu kultúrnemu dedičstvu, inšpirovať sa jeho najlepšimi tradíciami, neustále obnovovať pamäť národa, stimulovať práve také vlastenectvo, ktoré bude konkrétnymi skutkami podporovať budúcnosť“.³⁰

Ak sa od našej vednej disciplíny očakáva presah do spoločenskej praxe aj formou expertízneho pôsobenia, potom takúto funkciu môže splniť aj ENS. Najmä tým, ak sa jej podarí zrozumiteľne a presvedčivo ukázať, že štúdium kultúrneho dedičstva umožňuje nielen poznať vývin kultúry a spôsobu života našich predkov, ale že je zároveň prostriedkom a cestou k hlbšiemu pochopeniu tohto procesu v súčasných podmienkach našej spoločnosti. Potreba takéhoto poznania vyplýva z toho, že „spoločnosť nie je totiž materiálou absolútne plastickou, ktorú možno formovať bez prihliadnutia na jej dovedejší vývoj“.³¹ ENS môže teda plniť aj závažnú expertíznu funkciu, ak sa podarí naplniť jej zmysel a kultúrno-spoločenské poslanie tým, čo sa už povedalo o jednej z predchádzajúcich syntéz ľudovej kultúry — „dať čitateľovi presvedčivý doklad o kultúrnej vyspelosti a bohatosti nášho ľudu a poukázať na to, že ľudová kultúra nestojí ani dnes v protiklade k tendenciám modernej spoločnosti, ale že vytvára s ňou prirodzené organické spojivá“.³²

Ideový a politický význam a poslanie ENS vyplýva zo závažnej výchovnej funkcie tohto diela, ktorú bude plniť pri prehlbovaní najrozličnejších stránok socialistického uvedomenia súčasného človeka, a to na konkrétnych dokladoch o kultúre a spôsobe života pracujúceho ľudu Slovenska. V týchto súvislostiach bola už skôr vyslovená myšlienka, že „národopisná veda už od svojho vzniku, orientujúc sa na získavanie poznatkov o spôsobe života a kultúre najširších ľudových vrstiev daných etnických a kultúrnych spoločenstiev, je vlastne vednou disciplínou politického charakteru a významu“.³³

Progresívne spoločenské a politické poslanie ENS spočíva v sprostredkovaní ideologicky angažovaných informácií o zákonitostiach vývinu tradícií spôsobu života ľudu, podmienených v minulosti antagonistickým sociálno-triednym usporiadaním spoločnosti, ako aj informácií o kvalitatívnych premenách tradičnej kultúry a spôsobu života, vyvolaných socialistickou prestavbou našej spoločnosti. Uvedené informácie by mali smerovať k hlbšiemu poznaniu progresívnych hodnôt ľudovej kultúry, k osvetleniu predpokladov ich kontinuitného pretrvávania a včleňovania do systému socialistickej kultúry, i k zhodnoteniu ich stabilizačnej či inej funkcie pre súčasný rozvoj spoločnosti. Zároveň by mali poukázať na regresívne prejavy vo sfére svetonázorových predstáv, morálnych princípov, medziludských a národnostných vzťahov atď., a tým prispieť k prekonávaniu prežitkov a predsudkov v našej spoločnosti.

III. REALIZÁCIA DIELA

Rozhodnutie prikročiť ku spracovaniu nového syntetizujúceho diela vo forme encyklopedickej príručky do značnej miery uľahčovala okolnosť, že jeho realizácia zapadá do obdobia, v ktorom sa naša národopisná veda dostala do re-

latívne vhodnej konštelácie i optimálnej stabilizácie jej súčasného rozvoja. Prejavuje sa to najmä v dobudovaní jej profesionálnych základov, a to na úseku inštitucionálnom, kádrovom, dokumentačnom, edičnom a koordinačnom. Zásluhou toho slovenská etnografia a folkloristika disponujú v súčasnosti dostatočným potenciálom empirických a teoretických poznatkov, erudovaných kádrov rozmanitej špecializácie, ako aj potrebnými vedecko-organizačnými skúsenosťami z realizácie veľkých kolektívnych výskumných úloh, aby mohli začleniť do svojho vedeckovýskumného programu aj spracovanie takého komplexného diela, akým má byť zamýšľaná ENS.

Prípravu ENS možno bez nadsázky charakterizovať ako jednu z najnáročnejších vedeckovýskumných úloh, ktorá stojí pred súčasnou generáciou slovenských etnografov a folkloristov. Jej úspešné zvládnutie predpokladá koncentráciu a koordináciu tvorivých síl všetkých centrálnych i niektorých ďalších národopisných pracovísk na Slovensku. Nemožno si ju predstaviť nielen bez dôkladného vyjasnenia celkovej koncepcie, významu a poslania diela, ale ani bez všestranného zabezpečenia optimálnych podmienok jeho realizácie.

1. Zaradenie do úloh ŠPZV

Koncepcná a realizačná náročnosť, ako aj vedecká a kultúrno-spoločenská aktuálnosť ENS prispeli k tomu, aby spracovanie tohto diela bolo zaradené do úloh Štátneho plánu základného výskumu pre obdobie 8. päťročnice (1986—1990). K splneniu plánovaných gnozeologických zámerov hlavnej úlohy IX-8-4 ŠPZV „Historické a etnokultúrne aspekty formovania a rozvíjania socialistického spôsobu života“ prispeje ENS najmä tým, že komplexným a syntetizujúcim spôsobom sprístupní základné poznatky o genetických koreňoch, najpodstatnejších stránkach histo-

rického vývinu a súčasného fungovania tradícií spôsobu života Iudu vo vývine socialistickej spoločnosti. Všestranné objasnenie týchto skutočností je predpokladom správneho pochopenia širších súčasných, politických a kultúrno-spoločenských procesov, ktorých organickou a dôležitou súčasťou je formovanie a rozvíjanie socialistickeho spôsobu života.

ENS sa bude spracovávať v rámci čiastkovej úlohy IX-8-4/03 ŠPZV „Podiel Iudovej kultúry vo vývine etnického, historického a kultúrneho vedomia pracujúcich“. Jej zámerom je zhromaždiť poznatky na konkretizáciu kultúrnej a historicko-etnickej identifikácie súčasného človeka ako nevyhnutného predpokladu formovania komplexnej osobnosti človeka i rozvíjania socialistickeho vlastenectva. Uvedenú problematiku je potrebné rozpracovávať i so zreteľom na viacetnickú štruktúru Slovenska a na upevňovanie pozitívneho rozvoja národnostných vzťahov v našej vlasti. Pri spracovávaní ENS v rámci tejto čiastkovej úlohy sa uplatnia viaceré stupne a formy realizácie celej hlavnej úlohy, s ktorými sú späté aj viaceré druhy realizačných výstupov.³⁴

a) *Projektová dokumentácia*. Špecifický koncepčný, obsahový a aj metodický charakter ENS si vyžadujú, aby sa pri spracovávaní tohto diela postupovalo podľa vopred vypracovaných a pre celý riešiteľský kolektív záväzných postupov a smerníc. V súvislosti s realizáciou ENS boli doteraz spracované, alebo sú v štádiu rozpracovanosti a dokončovania, viaceré ideovo-koncepčné a metodické materiály, ktoré ako celok predstavujú projektovú dokumentáciu diela:

- Encyklopédia národopisu Slovenska. Projekt komplexného syntetizujúceho diela slovenskej etnografie a folkloristiky³⁵
- Inštrukcie k tvorbe heslára ENS
- Metodika tvorby hesiel

— Organizačné a kompetenčné smernice realizácie ENS

— Generálny heslár ENS

— Metodická príručka ENS

b) *Vedecko-informačná báza*. Súčasťou realizácie ENS bude podľa jednotnej metodiky budovaný fond dokumentov a prameňov k spracováwanej problematike diela. Cieľom takejto špecializovanej databanky je dokompletizovať súhrn informácií obsiahnutých v odbornej literatúre a v dokumentačných fondoch národopisných inštitúcií, a prispieť tak k splneniu plánovaných zámerov ENS. Tým, že sa uvedený korpus informácií postupne začlení do existujúcich dokumentačných fondov Oddelenia vedeckých informácií Národopisného ústavu SAV, obohatí ho nielen o nové konkrétne poznatky, ale mal by sa zároveň stať aj podnetom k takej jeho vnútornej reštrukturalizácii, ktorá by prispela k prebudovaniu tohto oddelenia na ústredné vedecko-informačné centrum národopisnej vedy o historickom vývine a súčasných premenách kultúry a spôsobu života najširších vrstiev pracujúceho Iudu Slovenska.

c) *Špeciálne semináre a teoreticko-analytické výstupy*. Koncepčná a realizačná náročnosť ENS prinesú na program dňa celý rad teoreticko-metodologických a metodických problémov. Ich riešeniu budú venované nielen pravidelné pracovné zasadnutia riešiteľského kolektívu, ale v prípade potreby aj špeciálne semináre k vytipovaným otázkam. Problematika týchto seminárov popri rozpracovávaní špecifických problémov ENS by mala vyúsťovať aj do teoreticko-analytických výstupov, ktoré by prispievali k riešeniu celej hlavnej úlohy ŠPZV na národopisnom pracovisku SAV, príp. aj k riešeniu niektorých komplexných úloh SAV. Predbežne bola na takéto účely vytipovaná problematika „Historicko-etnická identifikácia súčasného človeka, kultúrne a sociálne povedomie“.

d) *Finálny publikačný výstup.* Všetky uvedené stupne a formy realizácie ENS, ako aj z nich vyplývajúce čiastkové realizačné výstupy, treba chápať ako prostriedok k úspešnému splneniu finálneho publikačného výstupu tejto výskumnej úlohy, a to v podobe komplexného lexikografického diela Encyklopédia národopisu Slovenska.

2. *Organizačné a kádrové zabezpečenie*
Na realizácii ENS sa budú podieľať všetky vrcholné národopisné pracoviská na Slovensku — Národopisný ústav SAV, Umenovedný ústav SAV, Katedra etnografie a folkloristiky FFUK, Etnografický ústav a Historický ústav SNM. Spolu s nimi aj viaceré ďalšie rezortné pracoviská — Odbor pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti, Múzeum ukrajinskej kultúry, Osvetový ústav, CSEMADOK, ako aj niektoré najvýznamnejšie regionálne múzeá.

Gestorským a zároveň aj koordinačným pracoviskom realizácie ENS je Národopisný ústav SAV. Na jeho pôde sa pre potreby realizácie ENS vyčlenila samostatná organizačná jednotka v podobe Oddelenia ENS, ktorá je výkonnou zložkou koncepcnej a organizačnej stránky ENS. Pozostáva z 10 členného kolektívu, ktorý vypracováva koncepciu a teoreticko-metodologické východiská diela, ako aj metodické materiály na tvorbu heslára a hesiel. Okrem toho odborne vedie a usmerňuje činnosť jednotlivých lexikálnych oblastí ENS, vyberá odborných redaktorov pre jednotlivé lexikálne skupiny, navrhuje autorov hesiel, organizačne zabezpečuje autorské spracovanie, oponovanie a odbornoredakčné spracovanie hesiel. Najvyšším vedeckým a zároveň aj zodpovedným orgánom ENS bude Hlavná redakcia ENS.

Na realizácii ENS sa budú autorsky podieľať prakticky všetci najerudovanejší pracovníci spoluriešiteľských inštitúcií tejto úlohy.

3. *Harmonogram a kontrolovateľné etapy*

Realizácia ENS je rozvrhnutá do troch pracovných etáp, z ktorých každá sa vyznačuje špecifickým charakterom pracovnej náplne aj odlišným druhom realizačných výstupov.

1986

- spracovanie a schválenie materiálov projektovej dokumentácie ENS (ideovo-koncepcný zámer, generálny heslár, metodika tvorby hesiel, vzorové heslá, organizačné a kompetenčné smernice);
- publikovanie najpodstatnejších informácií uvedených koncepcných a metodických materiálov, a to vo forme *Projektu ENS* (časopisecký príspevok pre Slovenský národopis) a *Metodickej príručky ENS* (samostatne malotirážnou tlačou).

1987—1990

- budovanie špecializovanej databanky zhromažďovaním dokumentov a prameňov k spracováanej problematike
- autorské spracovávanie hesiel
- oponovanie hesiel
- odbornoredakčné spracovanie hesiel
- semináre a teoreticko-analytické príspevky k problematike „Historicko-etnická identifikácia súčasného človeka, kultúrne a sociálne povedomie“.

1991—1992

- súhrnné odbornoredakčné spracovanie diela
- kompletizácia ilustračnej zložky
- odovzdanie diela do tlače

IV. ZÁVER

Záverom týchto informácií sa žiada konštatovať, že k príprave a vydaniu Encyklopédie národopisu Slovenska pristupujeme v presvedčení, že boli dostatočne zvážené najpodstatnejšie skutočnosti, ktoré sa týkajú jej aktuálnosti,

významu i poslania. A takisto aj predpokladov a možností všestranného a úspešného zvládnutia tejto úlohy. Veríme, že zámer spracovať prvú slovenskú národopisnú encyklopédiu nájde priaznivý ohlas a podporu u všetkých, ktorí môžu akýmkoľvek spôsobom napomôcť k jej zrodu. Budeme vďační za všetky konštruktívne pripomienky, návrhy a podnety, ktoré prispejú k tomu,

aby sa naša encyklopédia stala vyhľadávanou a užitočnou príručkou, aby urobila dobré služby pri spoznávaní koreňov, podôb historického vývinu a socialistických premien spôsobu života najzákladnejších pracujúcich vrstiev nášho národa a národností Slovenska a aby sa práve tým upevnilo i dobré meno národopisnej vedy.

POZNÁMKY

- 1 Slovenská vlastiveda II. Bratislava 1943; KOLEKTÍV AUTOROV: Československá vlastiveda III. Lidová kultúra. Praha 1968; KOLEKTÍV AUTOROV: Slovensko 3, Lud II. časť, Ludová kultúra. Bratislava 1975. V tlači je etnokartografické dielo Etnografický atlas Slovenska.
- 2 MELICHERČÍK, A.: Teória národopisu. Liptovský Mikuláš 1945; BROMLEJ, J. V.: Etnos a etnografia. Bratislava 1980.
- 3 URBANCOVÁ, V.: Počiatky slovenskej etnografie. Bratislava 1970.
- 4 MELICHERČÍK, A.: Slovenský folklór. Chrestomatia. Bratislava 1959; LEŠČÁK, M. — SIROVÁTKA, O.: Folklór a folkloristika. Bratislava 1982; KRESÁNEK, J.: Slovenská ľudová pieseň zo stanoviska hudobného. Bratislava 1951; ZÁLEŠÁK, C.: Ľudové tance na Slovensku. Bratislava 1964.
- 5 V priebehu doterajších prípravných prác na ENS boli spracované viaceré metodické materiály k celkovej koncepcii diela, k tvorbe heslára, k obsahovej a formálnej výstavbe hesiel i niektoré ďalšie. Čiastočne sú zahrnuté aj do tohto príspevku, avšak prevažná časť z nich bude uverejnená v Metodickéj príručke ENS. Využívame túto príležitosť k pietnej spomienke na dr. Adama Prandu CSc., ktorý v roku 1983 vypracoval prvý variant ideového zámeru Národopisného lexikónu Slovenska, žiaľ na jeho ďalšej realizácii sa už nemohol podieľať.
- 6 Napr. HULTKRANTZ, A.: General Ethnological Concepts. Kopenhagen 1960; VULCANESCU, R.: Dictionar de etnologie. Bucuresti 1979; Podobné zameranie má mať aj encyklopedický slovník ETNOGRAFIA — Osnovnyje ponjatija i terminy, ktorý spoločne pripravujú etnografi zo ZSSR a NDR, ako aj príručka, ktorá má vyjsť v Poľsku pod názvom SŁOWNIK ETNOLOGICZNY — Terminy ogólne.
- 7 Napr. FROLEC, V. — VAREKA, J.: Lidová architektura. Encyklopedie. Praha 1983; SŁOWNIK FOLKLORU POLSKIEGO. Warszawa 1965; BØDKER, L.: Folk Literature (Germanie). Kopenhagen 1965.
- 8 Napr. HABERLANDT, A.: Taschenwörterbuch der Volkskunde Österreichs. Wien 1953; WÖRTERBUCH DER DEUTSCHEN VOLKSKUNDE. Red. O. A. Erich a R. Beitzl. Stuttgart 1974; MAGYAR NÉPRAJZI LEXIKON I.—V. Red. Gy. Ortutay. Budapest 1977—1982; HIRSCHBERG, W.: Wörterbuch der Völkerkunde. Stuttgart 1965; LEXIKON DER VÖLKER UND KULTUREN I.—III. Red. W. Stöhr. Hamburg 1972, atď.
- 9 Napr. ABC ČLOVĚKA. Red. J. Wolf. Praha 1977; MALÝ SŁOWNIK ANTROPOLOGICZNY. Red. A. Wanke. Warszawa 1965.
- 10 SLOVENSKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK. Martin 1986, s. 5.
- 11 FILOVÁ, B.: K niektorým aktuálnym metodologickým otázkam národopisnej vedy. Slov. Národop. 8, 1960, s. 177—188.
- 12 Napr. HORVÁTHOVÁ, E.: K teoretickým aspektom problematiky tradície. Slov. Národop., 30, 1982, s. 45—59; súbor príspevkov prednesený na seminári NÚ SAV „Tradícia ako etnografická kategória“ a publikovaný v internom bulletinu Národop. Inform. 1984, č. 2, s. 1—175; súbor príspevkov prednesený na interdisciplinárnej konferencii „Tradície ako fenomén kultúrnej aktivity ľudstva“ a publikovaný v časopise Slov. Národop., 34, 1986, s. 7—268. V týchto sú obsiahnuté aj informácie o ďalších príspevkoch k uvedenej problematike.

- 13 BROMLEJ, Ju., V.: Etnos a etnografia. Bratislava 1980.
- 14 Napr. FILOVÁ, B.: Prvý národopisný výskum kultúry a spôsobu života robotníckej triedy na Slovensku. Slov. Národop., 2, 1954, s. 432—438; TÁ ISTÁ: Pracovná porada o národopisnom výskume života a kultúry robotníckej triedy v Československu. Slov. Národop., 5, 1957, s. 336—363; Kolektív autorov Národopisného ústavu SAV: BANICKA DEDINA ŽAKAROVCE. Bratislava 1956; FOJTÍK, K.: Problémy a metódy národopisného výskumu priemyslového mesta a oblasti. Slov. Národop. 13, 1965, s. 413—430; DROPOVÁ, L.: Niektoré problémy a metódy výskumu robotníckych piesní na Slovensku. Slov. Národop., 14, 1966, s. 355—356; Súbor príspevkov prednesených na seminári „Národopisný výskum robotníckych oblastí“, Slov. Národop., 24, 1976, s. 153—220; ČUKAN, J.: Spôsob života rybár-polskej robotníckej kolónie v minulosti. Slov. Národop., 30, 1982, s. 286—300.
- 15 Za obzvlášť prínosné treba považovať príspevky prednesené na seminári NÚ SAV „Vplyv industrializácie na ľudovú kultúru na Slovensku“, súborne publikované v Slov. Národop., 14, 1966, s. 506—649; na seminári „Folklór a súčasnosť“, ktoré vyšli v Slov. Národop., 20, 1972, s. 184—252; na medzinárodnej konferencii „Premeny ľudových tradícií v súčasnosti“, ktoré boli uverejnené pod rovnakým názvom v dvojzväzkovej publikácii vo Vydavateľstve VEDA, Bratislava 1977, 1978; na seminári „Kultúra družstevnej dediny Sebechleby“, ktoré boli súborne publikované v Slov. Národop., 27, 1979, s. 207—336. Z individuálnych prínosov treba oceniť výsledky, ktoré pri rozpracovávaní tejto problematiky dosiahol najmä PRANDA, A.: pozri Výberová bibliografia národopisných prác A. Prandu, uverejnená v Slov. Národop., 32, 1984, s. 507—513; ďalej BURLASOVÁ, S.: K projektu výskumu piesní s družstevnou tematikou. Slov. Národop., 23, 1975, s. 546—552; TÁ ISTÁ: K problémom genézy, funkcie a štýlu ľudovej piesne s družstevnou tematikou. Slov. Národop., 12, 1964, s. 3—67; TÁ ISTÁ: Piesne s tematikou jednotných roľníckych družstiev ako problém súčasnej ľudovej tvorby. Slov. Národop., 27, 1979, s. 163—206. K tejto rozvetvenej problematike prispeli aj ďalší bádatelia, nie je však účelom tohto príspevku podať vyčerpávajúcu, ale iba orientačnú informáciu.
- 16 Napr. MELICHERČÍK, A.: Jánošíkovská tradícia na Slovensku. Bratislava 1952; TEN ISTÝ: Boj proti fašizmu za Slovenského národného povstania v ústnom podaní slovenského ľudu. Slov. Národop., 9, 1961, s. 358—395; súbor príspevkov venovaný 20. výročiu SNP publikovaný v Slov. Národop., 12, 1964, s. 339—492; súbor príspevkov zo seminára „Odras boja proti fašizmu v ľudovej slovesnosti“, publikovaný v Slov. Národop., 17, 1969, s. 523—624; kolektívna publikácia: Slovenské národné povstanie v ľudovej tvorbe. Bratislava 1974; súbor príspevkov k problematike folklóru ľudových oslobodzovacích hnutí 16.—19. stor. v karpatsko-balkánskom priestranstve, publikovaný v Slov. Národop., 29, 1981, s. 207—223; 31, 1983, s. 159—220.
- 17 LEŠČÁK, M.: Včleňovanie pokrokových tradícií ľudovej kultúry do systému socialistickej kultúry a do života pracujúcich. Projekt čiastkovej úlohy VIII-8-3/1 ŠPZV na roky 1981—1985. Slov. Národop., 30, 1982, s. 6—16; súbor príspevkov publikovaný v Slov. Národop., 30, 1982, s. 405—506; 541—637; 33, 1985, s. 304—589.
- 18 Ucelenejší prehľad tejto problematiky poskytujú zborníky Folklór a scéna, Bratislava 1973; Folklór a umenie dneška, Bratislava 1980; Folklór a festivaly, Bratislava 1985.
- 19 Napr. SALNER, P.: K teoretickým problémom etnografického výskumu mesta. Slov. Národop., 30, 1982, s. 211—218; Súbor príspevkov k etnografickému výskumu Bratislavy publikovaný v Slov. Národop., 33, 1985, s. 5—265.
- 20 Napr. FILOVÁ, B.: O Slovákoch v zahraničí. Svet vedy 12, 1966, s. 16—23; BOTÍK, J.: Enkláva a diaspora ako zvláštne formy spoločenstva ľudí. Slov. Národop., 21, 1973, s. 495—509; TEN ISTÝ: Ľudová kultúra dolnozemskej Slovákov a ich etnický vývin. Slováci vo svete 1, Martin 1981, s. 231—279; ŠVEHLÁK, S.: Súčasný slovenský národopis a tradičná kultúra menšín. Slováci v zahraničí 1, 1971, s. 5—18; BURLASOVÁ, S.: Problematika slovenských enkláv v juhovýchodnej Európe z hľadiska etnomuzikologického. Slov. Národop., 14, 1966, s. 467—471; Súbor príspevkov v publikácii Tradičná kultúra Slovákov vo Vojvodine. Novi Sad 1973; súbor príspevkov zo sympózia „Tradičná kultúra Slovákov na bývalej uhorskej Dolnej zemi“, publikovaný v Slov. Národop., 23, 1975, 169—339.
- 21 Ucelenejší prehľad najzávažnejších prínosov k tejto problematike sprostredkovávajú: HORVÁTHOVÁ, E.: Cigáni na Slo-

- vensku. Bratislava 1962; súbor príspevkov v publikácii Teoretické a praktické problémy výskumu maďarskej národnosti v Československu. Bratislava 1981; Vedec-ký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidniku.
- 22 Na myslí máme najmä prínosy, ktoré sa dosiahli na úseku komparatívneho štúdia, či už historicko-typologických alebo in-teretnických stránok ľudovej kultúry. štúdiom rozmanitých ekologických aspek-tov, kartografickým spracovaním ľudovej kultúry, aplikovaním sociologických, so-ciálno-psychologických, semiotických, lite-rárnovedných, ale aj viacerých ďalších metodických prístupov ku štúdiu ľudovej kultúry.
- 23 Za závažné považujeme nielen hodnotenie počiatkov a starších etáp rozvoja národopisnej vedy na Slovensku, ktoré je ob-siahnuté najmä v prácach V. Urbancovej, J. Michálka, J. Mjartana, J. Podoláka i viacerých ďalších, ale takisto aj hod-notenie najnovšieho obdobia slovenskej etnografie a folkloristiky. Napr. HOR-VÁTHOVÁ, E.: Hlavné smery a činnosť Národopisného ústavu SAV od založenia Slovenskej akadémie vied. Slov. Národop., 21, 1973, s. 169—182; LEŠČÁK, M.: Slo-venská folkloristika v rokoch 1945—1975. Slov. Národop., 23, 1975, s. 515—545; URBANCOVÁ, V.: K zameraniu sloven-skej etnografie v rokoch 1946—1977. Slov. Národop., 27, 1979, s. 103—125.
- 24 FILOZOFICKÝ SLOVNÍK. Bratislava 1974, s. 197.
- 25 Napr. MELICHERČÍK, A. v príspevku prednesenom na konferencii k problema-tike dejín ľudovej kultúry na Slovensku, z ktorej materiály boli publikované v Slov. Národop., 12, 1964, s. 516—520; URBANCOVÁ, V.: Vzťah etnografie k histórii. Slov. Národop., 21, 1973, s. 327—341.
- 26 BROMLEJ, Ju. V.: c. d. v pozn. 2, s. 267.
- 27 Prvá genealógia Slovákov. Beseda o se-demväzdkovom Slovenskom biografickom slovníku. Nové slovo, 17. júla 1986.
- 28 Pre porovnanie uvádzame, že posledná a zároveň aj najrozsiahlejšia syntéza Iudo-vej kultúry, ktorá vyšla v rámci edície SLOVENSKO, bola spracovaná v rozsahu 80, 72 AH, z toho 51, 71 AH textu a 29,01 AH ilustrácií. Päťväzkové encyklopedic-ké dielo MAGYAR NÉPRAJZI LEXI-KON, koncipované na vedecké účely, vy-šlo v celkovom rozsahu 310,6 AH.
- 29 Cenné podnety k rozpracovaniu pojmo-vého a terminologického aparátu národopisnej vedy sú obsiahnuté v sérii článkov, ktoré v súvislosti s encyklopedickým slo-vníkom ETNOGRAFIA — Osnovnyje pon-jatija i terminy, pripravovaným v spolu-práci etnografov ZSSR a NDR, boli uve-rejnené v časopise Sov. Etnogr., 1983, č. 5, s. 59—87.
- 30 Táto výzva k slovenským umelcom a ostatným tvorivým pracovníkom vznikla pod názvom „Vzduch našich čias“ z prí-ležitosti 50. výročia I. kongresu sloven-ských spisovateľov v Trenčianskych Tep-liciach. Citát preberáme z Nového slova č. 28 zo dňa 17. júla 1986.
- 31 KUČERA, M.: Dejinná kontinuita. Prí-spevok historika k formovaniu historic-kého vedomia. Nové slovo, 8. novembra 1984.
- 32 FILOVÁ, B.: Slovensko 3, Ľud — II. časť. Bratislava 1975, s. 739.
- 33 FILOVÁ, B.: Socialistická spoločnosť a národopisná veda. Slov. Národop., 25, 1977, s. 532.
- 34 FILOVÁ, B.: Historické a etnokultúrne aspekty formovania a rozvíjania socialis-tického spôsobu života. Teoretické výcho-diská a ciele hlavnej úlohy ŠPZV IX-8-4 na roky 1985—1990. Slov. Národop., 35, 1987 (v tlači).
- 35 Podkladový materiál s takýmto označe-ním je totožný s týmto príspevkom a tre-ba ho chápať ako najnovšiu verziu pro-jektu ENS, ktorá je prepracovaným a spresneným variantom predchádzajúcich ideovo-konceptných podkladov, ktoré boli spracované pod názvom „Národopisný lexikón Slovenska. Ideový zámer, koncep-cia a projekt“ (A. Pranda, 1983) a „Ná-rodopisný lexikón Slovenska. Projekt die-la“ (J. Botík, 1984).

Резюме

Статья в виде проекта научно-исследовательской задачи уделяет внимание наиболее существенным сторонам концепции, значения и практической реализации лексикографического труда, который издается под названием Энциклопедия этнографии Словакии.

В качестве определяющего аспекта труда ставился принцип, согласно которому труд должен стать источником комплексных и синтезирующим путем разработанных сведений о наиболее важных знаниях, которыми распоряжается современная словацкая этнография и фольклористика. Следовательно, данный труд должен опосредствовать информацию об отдельных компонентах народной культуры, о наиболее существенных понятиях, категориях, методах и направлениях этнографического изучения, о наиболее знаменательных личностях, институтах, источниках, периодиках и других сторонах современного развития этнографической науки. Значит, информацию о наиболее существенных реалиях и знаниях, связанных с объектом, предметом, теорией, историей и прикладными составными частями этнографического и фольклористического исследования.

Концепция труда исходит из территориально-этнического принципа. Значит, при выборе разрабатываемых реалий, решающим критерием будет их связь с территорией Словацкой социалистической республики и со словацким этническим обществом. Этот подход позволяет учесть разнообразность этнической структуры Словакии и одновременно подчеркнуть и некоторые важные аспекты развития Словаков за границей.

Из энциклопедической ориентации труда следует, что в качестве главного метода его разработки выступает системный подход. Применение системного подхода дает возможность взаимной увязки между статьями разной категории и подчеркнуть их разнообразные связи в рамках отдельных тематических и проблемных кругов. В то же время, он позволяет учесть факт, что в рамках совокупного целого разрабатываемой проблематики многие реалии могут являться составной частью разных систем, что потребует их обсуждения и пояснения с многих аспектов. В ходе разработки труда будут применяться известные лексикографические принципы построения статей с точки зрения содержания и формы.

Можно предполагать, что данный труд будет выполнять важную научную и культурно-общественную миссию. Научное значение труда надо видеть, прежде всего, в том, что он в виде современного энциклопедического пособия сделает оценку и позволит подход к наиболее значительным сведениям этнографической науки в Словакии. Эта работа, наверно, содействует уточнению и освоению этнографической терминологии. Основной целью этого труда, однако, является познакомиться как можно широкого круга читателей с ценностью собственного народа, причем Энциклопедия должна содействовать более глубокому познанию нашего культурного наследия и наших культурных особенностей и вкладов и следовательно, участвовать таким способом в современном процессе воспитания сознательности в нации.

ENCYCLOPAEDIA OF ETHNOGRAPHY IN SLOVAKIA
PROJECT OF A COMPLEX SYNTHETHISING WORK OF THE SLOVAK
ETHNOGRAPHY AND FOLKLORISTICS

Summary

The article in the form of the project of scientific and research task presents the most fundamental aspects of conception, significance and practical realization of lexicographical work to be published under the name of Encyclopaedia of ethnography in Slovakia.

The main principle of the conception in this work requires that the above work should become a source of complex and synthethising information on the most important facts which are available for the present day Slovak ethnography and folkloristics. It means that the book presents information on individual components of folk culture, on most substantial concepts, categories, methods and trends of ethnographical research, as well as on the most significant personalities, institutions, sources, journals and other aspects of the recent development in ethnographical science. That is to say, it is aimed at providing the most fundamental facts and knowledge concerned with the object, subject, theory, history as well as applied components of ethnographical and folkloristic research.

The work is based on territorial and ethnic principle. It means that in selecting the elaborated facts, the decisive criterion will be embodied in their link with the territory of the Slovak Socialist Republic and with the Slovak ethnic community. Such approach allows to regard the variety of ethnic structure in Slovakia and to stress also some more serious aspects of the development of Slovaks in abroad.

The encyclopaedic orientation of the work indicates that the main methodological principle of its elaboration will be represented by systemous approach. The application of systemous approach makes it possible to mutually interlink within the individual thematic and problem areas the items of various categories as well as to emphasize their manifold connections. At the same time, it ensures the possibility to take into account the fact that within the complex subject-matter area to be processed, many facts can belong to various systems which will require their judging and elucidation from several aspects. When elaborating this work, we shall proceed in accordance with the common lexicographical principles concerning the formal construction of individual items as well as their content.

It is expected that the work will satisfy important scientific and cultural goals. The scientific significance of the above work consists in that it evaluates and makes accessible in the form of modern encyclopaedic manual the knowledge of ethnographic science in Slovakia. It will play a positive role in making the ethnographic terminology more precise and stable. The main task of this work, however, is to reach the widest reading public and so to contribute to deeper cognition of our cultural values as well as our cultural specific traits and achievements which results in participation in the recent process of creating national consciousness.

Slovenský národopis

UDLPE 1, 5
BÍ

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 35, 1987, číslo 1

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: Eva Kovačevičová

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašpari-
ková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová,
CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc.,
PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leš-
čák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc.,
PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Šte-
fan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosá-
lová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc.,
PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Vie-
ra Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijí-
ma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1987

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ
Журнал Института этнографии Словацкой
Академии Наук
Год издания 35, 1987 № 1
Издается четыре раза в год
«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук
Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора
Вановичова
Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE
Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 35, 1987, Nr. 1. Erscheint vier-
mal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissenschaf-
ten

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY
Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences
Volume 35, 1987, No. 1

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE
Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences
Année 35, 1987, No. 1

Paraît quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

Index
49616

